

КРАТКО ОПИСАНИЕ

на публикациите на доц. д-р Мира Ковачева,*

представени в конкурса за професор по специалност 2.1. Филология (общо и историческо езиковедие – английски език), обявен в Държавен вестник бр.90/16 ноември 2012

Като следствие от изследванията ми по историческо и съпоставително езиковедие, с хабилитационния си труд *Typological significance of the grammaticalization of the Object in the history of English* разширих периметъра на изследванията си към теоретични въпроси като типология и граматикализация. Разработките *On the level of abstraction in the description and the functioning of syntax - centrifugal versus non-centrifugal clauses* (1), *Преходност/непреходност като синтактична категория в английския и българския език* (2), и *Verb-object predicates in English* (3) са продължение на разсъжденията ми по категорията транзитивност и нейното отношение към категорията от по-висока степен на абстракция – насоченост в изречението. В (1) се описва разминаването между преходност и насоченост на равнище изреченска структура, което става по-изразено в новоанглийски в сравнение с по-старите периоди. Един пример за това е възможната абсолютна употреба на преходни глаголи като в *He writes*. Както се очаква за един аналитичен език, в средноанглийския период категорията преходност става все по-относителна на морфологично ниво и глаголът е освободен да формира центробежни или нецентробежни изречения не само според своята семантика, но и според комуникативното намерение, срв. *to push the table* и *to push against the table*. Някои аспекти на синтактичното поведение на нецентробежни, но транзитивни изречения, могат да се обяснят с факта, че групата Предикат - Допълнение всъщност не изразява преходност, а двата компонента заедно описват глаголното действие. По тази причина, например, допълнението не може да се избере за подлог в страдателно изречение. Предпочитането на нецентробежни структури в историята на английски език се третира като типологична промяна, която засяга голям брой иновации, включително възникването на перфектни и продължителни времена. Една от тези иновации са именно групите предикати, разгледани в (3) – напр. *to take a ride*, *to give (the baby) a*

---

* Списъкът е приложен в края на изложението

hug, to have a sit-down. Субстантивната част на тези предикати са граматически метафори в смисъла на Халидей. Тяхната граматическа завършеност допринася за специфичните значения на изречения от този тип в сравнение такива, съдържащи *to ride, to hug, to sit-down*, без да се променя нецентробежността на означените действия. Показателно е, че глаголите с обща семантика, които образуват групови предикати, всъщност маркират основните членове на опозицията центробежност – нецентробежност (центростремителност): респективно *give, have* и *take*. Статия (2) използва категорията насоченост (на равнище изреченска структура) като база за сравнение между реализациите на преходността в английски и български. Изводите са, че разликите са предимно на лексикално и морфологично ниво, тоест потвърждава се семантичната обосноваване на синтактичната насоченост на изречението като категория от по-абстрактен порядък и затова по-универсална. В монографията *Spontaneous spoken language and linguistic theory*, представена за конкурса, приваждам още аргументи и мнения на езиковеди от различни школи за полезността на категорията центробежност/нецентробежност на ниво изреченски образец.

Публикуването на следните учебници и помагала отразяват поврат в научните ми интереси, продиктуван от обективните обстоятелства:

- *Teach Yourself Bulgarian* (в съавторство с Michael Holman). London 1993
- *Bulgarian beyond the First Steps*. Sofia 2005.
- *Bulgarian Phrasebook* (в съавторство с Christine Milner). London: Chambers 2007.
- *Teach Yourself Bulgarian Conversation*. Audio-course. (в съавторство с Michael Holman). London 2007.
- *Speak Bulgarian with confidence*. Audio-course. (в съавторство с Michael Holman).
- *Complete Bulgarian* (в съавторство с Michael Holman). London: 2011.

Въпреки че съпоставителните изследвания с български са присъствали в разработките ми от самото начало (срв. *Семантико-синтактична структура на българското “Студено ми е” и английското “I am cold” - синхронно и диахронно изследване, Проблемата за граматичния подлог и разговорната употреба на **mo/it** в българския и английския език, Безличност, модалност и кореферентност (в българския и английския език)*), престоят ми в гр. Лийдс, Великобритания, като лектор по български език от 1989 до 1992 г. трайно измести фокуса на интересите ми към нашия език. В съавторство с Майкъл Холман изработихме формат на самоучител *Teach Yourself Bulgarian*, който имаше голям успех и бе преиздаден три пъти със съществени

преработки във всяко издание. За времето си учебникът беше новаторски с включване на разговорни форми. За първи път се използваша заемки за по-бързо овладяване на кирилското писмо и за илюстрация на категориите на съществителното. Смятам, че голямо достойнство на учебника е внимателното градиране по сложност на въвежданите граматически категории, съобразено изключително с езиковите навици на говорещите английски, а не от гледна точка на българската езиковедска традиция. В това отношение съм следвала философията за чуждоезиково обучение, мотивирана от Андрей Данчев. С изненада, но и удовлетворение, открих, че учебникът е цитиран в престижни езиковедски сборници като многотомната Лингвистична енциклопедия на издателство Елсевиер (2006), както и в Наръчник на славянските клитики (2000), издаден от издателството на Оксфордския университет.

След основна преработка на цели учебни единици и добавяне на нови компоненти във всяка единица, учебникът излезе с ново заглавие *Complete Bulgarian*. Разликата между първото и четвъртото издание след четири преработки е съществена (показателен факт е, че всяко от четирите издания е със собствен ISBN). Например, в последното издание всеки урок завършва с упражнения за тестване на прогреса, като по този начин още веднъж се обръща внимание на постъпателността и взаимовръзката между отделните уроци.

Аудио-курсовете са съвършено отделни продукти, в които се набляга на комуникативната страна в обучението, диалозите са тематично обвързани, а граматиката е вплетена незабелязано в обясненията на лексиката. Предизвикателството тук беше именно как да се представи граматика без дори елементарни термини. Разговорникът е също плод на подобна популяризаторска дейност.

Натрупаният преподавателски опит и настояването от страна на възпитаници, че има нужда от учебник, който да им помогне да свържат пасивните си знания с активно ползване на оригинални български текстове, ме подтикна да създам още един своеобразен формат на самоучител по български: *Bulgarian beyond the first steps*. Самото оформление на разтвора наподобява страница от интернет с различни “падащи менюта”. В тази част от учебната единица всяко обяснение идва в поле, паралелно на текста, за да се използва конкретния общ контекст на дадена употреба. Към всяка учебна единица има и отделен граматически раздел, където подробно се обобщават и анализират предимно употребите на българските времена във връзка с видовите различия на глаголите. На практика тези глави представляват съпоставителна граматика на български в сравнение с английски с авторови трактовки, продиктувани

от принципи на приложната лингвистика. Всяка единица съдържа и множество упражнения, а в началото и в края има тестове за самооценка.

След завръщането си в София изработих също и помагало за упражненията по История на английския език. Освен текстове, то съдържа обобщени таблици на основните фонетични промени, както и староанглийски парадигми и словообразователни модели. Основният принос при създаване на подобни помагала е изработването към тях на глосар на староанглийските и средноанглийските думи, съобразен с учебния план на дисциплината.

Във връзка с осъвременяване на учебното съдържание на специалността Англицистика и американистика естествено насочих интересите си от диахронни изследвания към други области, в които преобладава динамичната страна на езика. От една страна, потърсих синхронната динамика във възникването на жаргона, срв. *За жаргона интердисциплинарно* (4), *Две интерпретации на понятието жаргон и социалният onum* (5), *Diagnostic Characteristics of Slang vis-à-vis Identity Construction*, (6) *Параметри на езиковата инвенция* (7).

От друга страна, актуалността на езиковите промени при езиков контакт събуди интереса ми и към тази тематика (*За повишената активност на образувания от типа ФБР агент и фешън творение от гледна точка на езиковия контакт* (8), *Влиянието на контакта с английски върху отношението определяемо-определение в българския език* (9)).

Статия (4) е първа от четири разработки, които могат да се смятат за поредица. В нея излагам някои непоследователности в съществуващите описания на жаргона. Наблягам на общоезиковата креативност на мястото на чисто социолингвистичното обособяване на жаргона като “форма на съществуване” или разновидност на езика. Изтъквам свойството на жаргона чрез лексическата си форма да изразява отношение към стандарта/книжовния език, тоест разглеждам го като своеобразна металингвистична дейност, а не като списък от думи. В (5) продължавам с доказателства по тезата, като обръщам внимание на съществената разлика между първичен и вторичен жаргон. Първичният жаргон по същество е част от спонтанната реч на всички носители на езика. Именно той носи славата на жаргона като иновативен стил, докато вторичният жаргон е твърде стабилен и не така ясно социално стратифициран. Статия (6) се спира отново на такова разбиране на жаргона, което го представя като един от възможните репертоари на говорещия, чрез които той може да изрази своята идентичност. Изниква въпросът, какви са различията между жаргона и

други иновативни жанрове, например рекламата и литературата. Чисто езикови критерии няма. От останалите 12 характеристики, комбинацията от следните характеристики могат да се считат за дефиниращи за жаргона а) лексика, разпределена в ограничен брой семантични полета; б) хумористичен ефект, подчертано изразяващ самоизтъкване, в) субективно индексикално значение в смисъла на Силвърстейн; г) оценъчна, силно поляризирана и хиперболизирана лексика; д) понижена стиловоост.

Статията/доклад (7) изследва корпус от примери от спонтанната реч и от литературно произведение в опит да намери различия между креативността в двата жанра. Новото тук е въвличането на психолингвистични съображения. Формирана е тезата, че докато в спонтанната реч контекстът е част от значението на иновацията, в литературния текст често и самият контекст е иновативен.

В разработките върху контакта на българския с английския език са изследвани корпуси от примери на български фрази от прилагателно и съществително, заети от английски или сформирани по модел на английски субстантивни фрази (в българската езиковедска литература някои от съчетанията не се признават за такива, а се третираат като съставни съществителни). В (8) ударението е поставено върху необходимостта да се излезе от тясносистемния подход и да се използват принципите на теорията за езикови контакти, която е интердисциплинарна. В (9) се изказва мнението, че заемките от типа *бизнес среща* са може би само едно от проявленията на много по-дълбок процес на междуезиково влияние, а именно разчупване на ограниченията за съчетаемост с относителни прилагателни (срв. *еднократни съдове, езикови философи*), както и интерпретацията на словообразователните модели за деривация на прилагателни (срв. *климатични бежанци, кулинарни любители*).

Работата с материал от жаргона и с резултати от езиков контакт ме доведоха до извода, че спонтанната реч е явление от изключително значение за граматикализацията на отделни категории, а същевременно обединява социални, прагматични и психолингвистични процеси, неразривно свързани с употребата на езика. Първи опит в тази насока е докладът *Spontaneous spoken language and the language system – event and immortality*. В нея са резюмирани мнения относно възникването на граматиката от наглед неорганизираната, накъсана и елиптична спонтанна реч. Застъпва се мнението, че езикознанието на 20 век е наблягало на системния характер на езика до такава степен, че понякога езиковедите забравят, че боравят с ментален конструкт. Изпада се в логическата грешка *реификация*, според която ментални конструкти се третират като обективно съществуващи дадености. Такива анализи, според мен, отвличат

вниманието от същността на езиковата употреба. Подчертава се подновеният интерес към оралните култури и към езиците без писменост с оглед да се възвърне авторитета на спонтанната реч. От теоретична гледна точка това значи граматиката да се възприеме като нещо гъвкаво и не докрай определено (*underdetermined*). Интересно е тук да отбележа, че през в последните 20-25 години се наблюдава закономерно завъртане на спиралата във езикознанието към проблеми, които са интересували основоположниците му от края на 19 век. “Трябва да потърсим помощта на психологията, историята и спонтанната реч”, заявява през 1882 г. Келнер.

Монографията *Спонтанна устна реч и теорията за езика* съдържа анализ на корпус от спонтанна устна реч на английски и български (26 748 думи за български и 23 220 думи за английски). Идеята е да се представи спонтанната устна реч в нейната неподправена първичност, каквато е сега тенденцията в изследванията на множество англоезични езиковеди. Проблемът е теоретичен и методологически и е реакция срещу формализираните модели на езика, включително и срещу настояването за фокусиране върху езиковата система и статичната дефиниция на езиковия знак у Сосюр. Разисква се проблемът за преодоляването на разрыва между индивидуална компетенция в тясна връзка със сетивночувствения опит и езика на общността, който няма носител. В тази връзка се подчертава ролята на научаването, което е социален процес.

За основа е използван подробният анализ на английска, руска и немска спонтанна реч, направен от Джим Милър и Регина Вайнерт. Показано е, че в българската езиковедска традиция понятието *разговорна реч* не съвпада с аналитичните цели, които предоставя спонтанната устна реч, а последната се изучава предимно от социолингвистична гледна точка. В процеса на анализ възникват множество специфично български проблеми, за някои от които са предложени решения, благодарение на новия поглед към същността на спонтанната устна реч. Допускането, че този първообраз на езика има своя граматика, която благодарение на други когнитивни процеси (включително въвеждането на писменост и разпространението на образование) е прераснала в “система”, се свързва по естествен начин с диахронните езикови промени. Такова разбиране се използва, за да се допълнят някои по-ранни изследвания на автора върху безличността и категорията центробежност/нецентробежност като семантична мотивация на изречението, не непременно изоморфна със неговата структура.

Монографията *Спонтанна устна реч и теорията за езика* е разделена на две части – аналитична и теоретична. Във втората част е направен опит да се свържат

предизвикателствата, които предоставя спонтанната реч, с една обогатена интердисциплинарна съвременна теория за езика. Обръща се внимание на факта, че е нужно езиковедът да има съзнание за чисто биологичната обусловеност на човешките когнитивни способности. Например, доказано е, че най-често мислим в образи, но тези образи са изключително субективни. Както казва Витгенщайн, една картина може да ни държи в плен – проникание, което се повтаря от семантици като Лейкоф, Талми и др. Единството на възприятия и познание е илюстрирано със свойствата на зрението и формирането на гещалти. Явно е показана връзката между множество принципи на анализ в когнитивната лингвистика и формирането на гещалти (област, осъвременена с постиженията на експерименталната когнитивна неврология). Пословичната гъвкавост и ликвидност на когнитивните процеси, резултат на многобройните връзки между системите за възприятие и околната среда, се моделират напоследък все по-често като Сложни Адаптивни Системи, било във физиката или в биологията. Икономисти и социолози също прибегват до закономерностите, забелязани при формиране на конфигурации в обществото. Езиковедите не останаха назад и така актуалният термин “емергенция” се появи и в контекста на теоретичната лингвистика. В края на втората част е направен кратък обзор на начините, по които се разбира емергентността в езикознанието и се нахвърлят идеи за свързване на данните от спонтанна устна реч с появата на менталния конструктор *граматическа система*.

Акцентите в първата аналитична част са следните:

- Използването на повторение с различни комуникативни функции в българската спонтанна реч е лексикализирано в по-голям брой случаи в сравнение с английски. (повторения на артикулацията като фалстарт и др. не се разглеждат).
- Идентифициран е дискурсивен маркер, произлязъл от показателното наречие *там*. Предложеното значение на този маркер е, че той сигнализира споделено знание (common ground).
- Граматикализацията на *дето* като неизменяемо относително местоимение (<където) е свързана с дискурсивния маркер *там* (срв. *там, където*)
- Установява се по-голяма близост на българската спонтанна устна реч до първичната неподправена оралност на безписмените култури в сравнение с английски.

- Забележителната диахронна стабилност на устната реч е илюстрирана с езика, запечатан от Петко Славейков преди повече от 120 години. Тя се дължи най-вероятно на масовото използване на формули (синтактични и лексикални).
- И в българската спонтанна реч творчески се използва контекстуално словообразуване (deictic word formation) като средство за “кондензация”.
- В спонтанната реч и на английски и на български фокусиращият елемент закономерно се явява най-вляво, тъй наречената “висяща тема” (*Hanging Topic*). По-интересно е наблюдението, че темата може да бъде разширена до отделна идентифицираща структура и в български, и в английски. Досега в литературата се съобщава само за деиктични и екзистенциални структури с тази функция. Идентифициращите структури в английски се въвеждат с *it*, което се е граматикализирано като празен подлог в историята на английския език. В български идентифициращите структури се въвеждат от неинтегрирано *то*:

ма **то** е бъркотийа като: ф целата къшта бе...Н...//

а бе **то** сега само буквичките на д'адо и баба слагът

Новото разбиране за спонтанната устна реч като специфично явление, а не като дефективна продукция на някаква по-съвършена система, допълват успешно по-ранно изследване на автора върху паралела между бълг. *то* и англ. *it*. Същото важи и за предишно изследване върху прехода от безлични към лични конструкции в историята на английски език.

- Няколко съществуващи идеи за начини на устно представяне са обединени под една шапка – Актуализация. Има се предвид “изиграването” на пряката реч на мястото на непряка реч, употребата на деиксис и миметически жестове, употребата на сегашно време. Във връзка с това е изолирана група от лексически елементи, които играят съществена роля в българската спонтанна устна реч. Досега те са били класифицирани заедно с междуметията, което според специалисти е често срещана грешка при описанието на множество езици. Този клас лексеми са известни като идеофони, срв. *скръц*, *бум*, *фрас*. Описани са две групи идеофони според техния произход – звукоподражателни и сродни с глаголни лексеми. Анализирани е функцията на идеофоните като предикати. Иконичността в поведението им е описано като изражение на пределност, повторемост и незавършеност (респективно еднократност, редупликация и удължаване).

По-нататък предложението “глаголните” идеофони да се извеждат от отсечени глаголни основи от несвършен вид се отхвърля на базата на контрапримери.

Нееднозначността на примерите изисква по-задълбочен анализ, но предварителното заключение е да се извеждат от основа без категориална определеност.

- Отделено е специално внимание на мимезиса като сенсомоторно явление в лексикалната семантика на езиковите единици. Идеофоните, например, илюстрират синтез на звук и движение (например, *фрас* описва не само звук, но и начин на действие със замах – “хвърлям, затръшвам, счупвам”).
- Една от отликите между английска и българска спонтанна реч е честата употреба на дателни клитики със специфично значение. В официалните български граматика те се описват като частици. Изказано е мнението, че те трябва да се реабилитират като форми с ясно изразено дискурсивно значение – деиктично очертаване на сферата на говорещия (или на подлога като екстраполация в духа на Бенвенист), т.е. с традиционната функция на “етичен дателен” или “дателен на интереса”. Тази употреба е едно от проявленията на оралност в български, която може да се изрази по други начини в английски (с експлицитни лексически елементи), но най-често остава неизразена.

Общият извод от аналитичната част е, че българската спонтанна устна реч е запазила повече черти от своето чисто орално минало от повечето европейски езици, които вече съдържат голяма част нормализирани структури, благодарение на дългата си и интензивна история на стандартизация. Този извод потвърждава мнението за широката народна основа на българския книжовен език, изказано от Б. Вълчев.

В резултат на конкретния анализ се очертах следните теоретични изводи:

- Няма данни за синтактични модели, които предполагат съществуването на линейни репрезентации, според които говорещите се нуждаят от механизми за сверяване с края преди началото (така наречените *look-ahead mechanisms*) и специално време за планиране на изказването, за да запълнят схематичната структура и да получат правилно изречение. Такова описание предполага ограничения от страна на работната памет и по този начин оправдава нуждата от икономия. На базата на публикувани психолингвистични експерименти и интроспекция, в работата се предлага като единствено ограничение линейността на езика (тоест, дава се предимство на модели, които боравят с йерархични лексикограматични структури във вид на клъстери). Това, което изглежда като икономия в спонтанната реч са неподредени “изблици” на най-актуалните за момента компоненти в подобни клъстери.

- Материалът изглежда съвместим с известни в литературата аналитични опозиции като местни и глобални взаимодействия, анализи отдолу нагоре и отгоре надолу (*bottom-up, top-down*).
- Хипотезата на Дюбоа за *Предпочитана аргументна структура* е отхвърлена за спонтанната устна реч (макар да е вероятна за писмените форми на езика). Вероятно е евентуалният дисбаланс да зависи от типологични характеристики.
- Идеята за равнище на анализ *насоченост на изречението* се потвърждава от характеристиките на спонтанната реч във връзка с речевата ситуация – сенсоромоторната ангажираност на говорещия при деиксис, ролята на миметическите и образните схеми (срв. изразяването на движение от говорещия навън или липса на такова и фокусиране върху личната сфера, съответно граматикализиране на центробежността като преходност и на нецентробежността като непреходност).
- Сенсоромоторните възприятия, освен контекста, също могат да обяснят реалността на процеса на субективизация при граматикализация (срв. Траугот).
- Една от последователните линии в изследването е събиране на данни за дихотомии във формите на мислене и концептуализация като аналитично и холистично, *survey* и *route* перспектива, *summary* и *sequential scanning* и др. Търси се корелация между представените от различни автори гледни точки.
- Идеята за анализ отгоре надолу едновременно с анализ отдолу нагоре на едни и същи езикови елементи описва по-релефно механизма на граматикализация (ако анализът отгоре надолу е блокиран, може да бъде създадена нова форма с експлицитна структура или на старата да се прикачи някакъв актуален анализ измежду контекстуалните варианти).
- Като най-обещаваща методология е приет възгледът за езика като Сложна Адаптивна Система. Както организма, така и когнитивните подсистеми, поддържащи речевата дейност, притежават емергентни свойства, така че най-вероятно и езикът ги притежава. Това се признава от множество съвременни автори, но има известен разноречивост в трактовките. Емергентните свойства на езика може да са когнитивни и социални. Представени са примери на емергентни значения (тоест, които не могат да бъдат изведени от съставните части чрез прилагане на известните правила). Особено важно е да се прави разлика между самоорганизацията на сложни системи от една страна (социалният аспект на езика)

и резултатите от синергизъм при Сложните Адаптивни Системи (когнитивният аспект на езика). Емергенцията не може да се наблюдава и не може да бъде описана с известните ни средства. Затова езиковедите трябва да си задават въпроса дали някои предложени модели не привнасят повече, отколкото има в самата природа на езика. Самоорганизацията като механизъм с емергентни свойства е по-подходяща за прилагане към социалната страна на езика. Чувството за планиране на изказването би могло да се обясни със свойството на Сложните Адаптивни Системи да не различават причина от следствие или да предсказват ефекта, което става причина за създаването на този ефект.

- Диалогичността (по Бахтин) може да се опише с терминологията на Сложните адаптивни системи. Тя се придобива от езиковите елементи чрез серия от цикли за обратна връзка (*feedback loops*) и има емергентни свойства. Тя е единствената характеристика на езика, която преодолява разрыва между индивидуалния и социалния аспект на езика.
- Направено е предположение, че някои от идеите на Витгенщайн всъщност могат да бъдат интерпретирани в духа на тези, предложени в монографията. Става дума за а) осъзнаването на съществуващ образ-посредник между езиковеда и неговия обект на изследване; б) разликата между спонтанната реч, като *форма на живот*, и нейното осъзнато обяснение; в) евентуалната възможност да използваме названието *емергенция* за това, което философът нарича форма на живот, неподлежаща на наблюдение и на коментар. Изглежда възможно през 1953 (датата на публикуване на *Философски изследвания*) идеята за емергентни свойства да не е била достигнала до автора, тъй като е била нова.

В теоретичната част се очертават следните въпроси по отношение на метаязика:

- Илюстрирана е логическата грешка *реификация* и се предлагат доводи за непродуктивността на анализи, явно или неявно основани на тази логическа грешка.
- Обръща се внимание на заблудата, че прототипните категории предполагат неясна категориална принадлежност; категориите могат да се концептуализират само на фона на набор от критерии. Разсейването се получава поради абсолютизиране на един набор.
- Факторът честотност и постулирането на скали имат много ограничена приложимост при описанието на конкретни употреби. Обобщенията за правила в

езика като социална дейност (*langue*) не са същите като обобщенията за индивидуална компетенция, реализирана в дадена езикова употреба.

- Визуализацията на модели за езиков анализ е нож с две остриета поради факта, че менталните образи играят огромна роля при формирането на понятия. Поради своята трайност те могат да попречат на гъвкавото боравене с понятия.
- Вместо различни модели, езиковедите биха могли да използват данните от работата на зрителното възприятие, тъй като то е универсален когнитивен канал и се поддава на експериментално тестване. И характеристиките на спонтанната реч доказват централната роля на зрението в организацията на познавателните процеси. Например, изучаването на идеофоните показва, че между възприятие и език няма преграда. Предпочитанието към описване на “скрити” категории като насоченост на действието или опозицията “лична сфера – сфера на другия” е продиктувано именно от тази неразривна връзка между възприятие (т.е. речевата ситуация) и останалите когнитивни дадености на говорещия.

Студията *Mimesis and spontaneous spoken language* е разширено изложение на теоретичните последствия от свързването на психолингвистични данни и семантичен анализ и по-подробен анализ на класа български идеофони в сравнение с идеофоните в други езици (раздел 4 от монографията). Докладът *Диахронна стабилност на езиковите формули в спонтанната реч: поговорките на Петко Славейков*, доразвива идеята за “образ” зад лексикалните формули, който удължава техния живот в езиковата общност.

СПИСЪК НА ТРУДОВЕТЕ, ПРЕДСТАВЕНИ В КОНКУРСА

Монография

Spontaneous spoken language and linguistic theory. St. Kliment Ohridski University Press
2012, 339 стр.
ISBN 978-954-07-3440-8

Учебници и помагала

Teach Yourself Bulgarian. A complete course for beginners. London: Hodder&Stoughton
1993 (в съавторство с Майкъл Холман), ISBN 0-340-56177-7

- Преработено издание 2003 ISBN 0-340-87052-4
- Преработено издание 2009 ISBN 978-0-340-98734-6

The History of English in Texts and Tables. St. Kliment Ohridski University Press 2002.
ISBN 954-07-1649-7

Bulgarian beyond the First Steps. A self-study course with key. София: Просвета 2005.
ISBN 954-01-1798-4

Bulgarian Phrasebook (в съавторство с Christine Milner). London: Chambers 2007.
ISBN 978-0-550-10314-7

Teach Yourself Bulgarian Conversation. Audio-course. (в съавторство с Майкъл Холман).
London: Hodder&Stoughton 2007.
ISBN 978-0-340-94020-4

Speak Bulgarian with confidence. Audio-course. (в съавторство с Майкъл Холман).
London: Hodder&Stoughton 2010.
ISBN 978-1-444-10341-0

Complete Bulgarian (в съавторство с Майкъл Холман). London: Hodder&Stoughton
2011.
ISBN 978-1-444-10600-8

Статии

On the level of abstraction in the description and the functioning of syntax - centrifugal versus non-centrifugal clauses in *University of Sofia English Papers*, Vol. IV. Sofia 1991:144-168.

Преходност/непреходност като синтактична категория в английския и българския език, в *Чуждоезиково обучение*, кн.1-2, 1997:46-54.

Verb-object predicates in English, *Seventy years of English and American Studies in Bulgaria*. Conference Proceedings. Z. Catalan, Chr. Stamenov, E. Pancheva (eds.).St. Kliment Ohridski University Press 2000: 65-69.
ISBN 954-07-1393-5

За повишената активност на образувания от типа *ФБР агент* и *фешън творение* от гледна точка на езиковия контакт. - *Националният език в условията на чужди влияния и глобализация*. Доклади. И-т за български език, София 2006.
ISBN-10: 954-8329-83-2
ISBN 13: 978-954-8329-83-5

Влиянието на контакта с английски върху отношението определяемо-определение в българския език. - *За човека и езика*. Сборник посветен на проф. Майя Пенчева, София 2007.
ISBN978-954-07-2534-5

За жаргона интердисциплинарно, *Съпоставително езикознание* 2, 2011.

Две интерпретации на понятието жаргон и социалният опит. *Проблеми на социолингвистиката*, т. 10, Международно социолингвистично дружество, 2011.
ISBN 978-954-8305-12-9

Diagnostic Characteristics of Slang vis-à-vis Identity Construction, в *Comparisons and Interactions within/ across Cultures*, L. Kostova, I. Sarieva, M. Irimia (eds.) St. Cyril and St. Methodius University Press 2012.
ISBN 978-954-524-858-0

Word-Order Change as a Source of Grammaticalization. Susann Fischer. *Linguistics Today* 157. John Benjamins Publishing Company 2010. *Съпоставително езиковедие*, кн.1, 2012.

Spontaneous spoken language and the language system – event and immortality, в *Събитие и безсмъртие в литературата, езика и философията. Сборник с доклади от конференцията на ФСлФ, 2011* ” (под печат).

Параметри на езиковата инвенция, в *Peregrinations of the text: Reading, Translation, Rewriting. Essays in Honour of Alexander Shurbanov*. Ред. Е. Панчева, Хр. Стаменов, М. Пипева, Г. Няголов. Университетско издателство “Св. Климент Охридски” (под печат).

УЧЕНЕ ЧРЕЗ РАЗСЪЖДЕНИЕ – когнитивният подход към граматиката в *Analysing English Grammar* от Л. Грозданова и А. Багашева (Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, 2011), в *Съпоставително езиковедие*, кн. 4, 2012.

Mimesis and spontaneous spoken language, в *Годишник на Софийския университет, Факултет Класически и нови филологии*, том 104, 2012 (под печат).

Доклади

Spontaneous spoken language and the language system – event and immortality. Доклад изнесен на международната конференция *Събитие и безсмъртие в литературата, езика и философията*. 11-13 Май 2011 г. СУ “Св. Климент Охридски” (статия 18).

Параметри на езиковата инвенция. Доклад изнесен на международната конференция *Странстванията на текста*. Ноември 2011 г., СУ “Св. Климент Охридски” (статия 19).

Диахронна стабилност на езиковите формули в спонтанната реч: поговорките на Петко Славейков, Доклад изнесен на международната конференция на БДБИ *The Contemporary Nineteenth Century: Annual Conference of the Bulgarian Society for British Studies (BSBS)*, Югозападен университет, Благоевград, 9-11 November 2012.